

Ключевые компетенции и образовательные стандарты. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://idos.ru/journal/2002/0423.htm>, 5. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.idos.ru/journal/2005/1212.htm>.

Баран М.М., Васькович І.М.
Національний університет «Львівська політехніка»

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У сучасному суспільстві не можна собі уявити жодної людини, яка б не мала освіти. Усе наше життя, діяльність, розвиток залежать від знань, які є у кожного з нас. Знання ми здобуємо протягом усього свого життя, хто намагається зробити це самостійно, а хто вступає до навчальних закладів. Гарантом отримання усіх знань у вищому навчальному закладі має бути викладач – вчитель, які нам ці знання намагається дати. Вважається нормою те, що викладач, який приходить на лекцію, має за дверима залишити усе, що не стосується матеріалу, який він має подати студентам, і зробити все, щоб вони його не просто запам'ятали, але й могли використовувати в усіх відповідних ситуаціях. Виникає запитання, чи все так відбувається насправді. Ми завжди забуваємо, що викладач жива людина, яка має свої емоції, свій характер, переживання тощо. Визріває актуальна проблема щодо соціально-психологічного стану викладача, який йде на заняття. Ефективність його роботи, а, отже, і знань студентів залежить від цього стану.

Сучасні умови впливають на діяльність викладача, яка насичена багатьма факторами, які спричиняють «професійне вигоряння», а саме: величезна кількість соціальних контактів впродовж робочого дня; висока відповідальність; потреба відповідати встановленим нормам.

Робота викладача цікава і, водночас, небезпечна. Вона відрізняється тим, що часто витісняє особисте життя і стає домінуючою. Ефективність роботи будь-якого професійного викладача пов'язана з:

- інтенсивністю праці;
- ненормованістю навантажень;
- емоційною захопленістю;
- строгими соціальними рамками;
- дотриманням моральних категорій.

Нажаль, на даний час робота викладача не вважається пристижною, зокрема, і через недостатню фінансову віддачу. У вищих навчальних закладах все більше спостерігається старіння кадрів. Зокрема, середній вік викладачів становить, приблизно, 50 років. Вивченням емоційного вигоряння досліджували В.В. Бойко, В.Е. Орел та інші [1-2].

Можна визначити основні компоненти професійного емоційного вигоряння:

- емоційна виснаженість;
- деперсоналізація – негативне ставлення до людини.

Результати проведення заняття безпосередньо залежить від того, як викладач може емоційно захопити студентів, наскільки він харизматичний, як вправно викладач може активізувати інтелектуальну здатність слухачів та наповнити їх життя цікавими подіями. При емоційній виснаженості цього досягти неможливо.

Негативне ставлення до людини виникає не через саму людина, а як захист від емоцій, що пригнічують. У викладача такий стан може вилитися у виставленні великої кількості негативних оцінок. Одним з негативних проявів, які можуть спостерігатися у викладачів, може бути тривога, яка спричинюється страхом втрати поваги до себе, страх

приниження, страх втрати довіри студентів та інших викладачів до себе, страх не знаходження виходу з конфліктної чи значимої ситуації. Виявляється різні компоненти професійного вигорання по різному проявляється у викладачів різних сфер викладання. Викладачі-гуманітарії схильні до тривожності, але стійкіші до емоційного вигорання; викладачі природничих та технічних сфер можуть вийти з будь-якої ситуації, але при цьому, вигорють емоційно.

Враховуючи усі чинники, можна виділити основні соціально-психологічні особливості, які безпосередньо впливають на синдром професійного вигорання викладача:

- демократичні перетворення, які порушують взаємовідносини між учасниками освітнього процесу;
- непередбачуваність нових змін в області освіти, які відбуваються з неймовірною швидкістю в Україні;
- характер професійної викладацької діяльності. Викладач повинен співчувати студентам, співпереживати з ними, відповідати за них;
- перевантаженість робочого тижня, напружений характер роботи;
- службові неприємності, які викликають незадоволення роботою, відсутність віддачі відповідно до затрачених сил тощо;
- наявність вслякого роду конфліктів;
- неможливість вирішувати конфліктні ситуації зі студентами та адміністрацією вузу;
- невміння регулювати власні емоційні ситуації; розчарування самим собою.

Отже, проаналізувавши усе вище викладене, можна прийти до таких висновків, які ґрунтуються на реальному стані освіти в Україні: поки в державі не буде проведено освітню реформу, яка б відповідала нормам європейських країн, де праця викладача оцінюється на належному рівні; де кожен викладач може реалізувати себе як особистість, яка упевнена у своєму майбутньому; яка буде мати усі умови для свого вдосконалення і зможе перебувати у нормальному емоційному стані, який не завадить йому гідно займатися своєю професійною діяльністю, синдром вигорання буде спостерігатися не у 60% усіх викладачів, а у всіх викладачів, учасників сучасного освітнього процесу.

1. Орел В. Е. Феномен «выгорания» в зарубежной психологии. Эмпирические исследования // Психологический журнал. – 2001. – № 1. – С. 16–21., 2. Гнатик Л.М., Баран М.М., Васькович І.М. Психолого-педагогічні проблеми спілкування викладача та студента // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.03. – С. 380-385., 3. Клочко О. В. Методична система навчання студентів геоінформаційних технологій / О. В. Клочко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. - 2010. - № 17 (204). – С.40-50., 4. Ширинская Н. Е., Гайнанова А. Р., Пухов И. А. Эмоциональный интеллект как сдерживающий фактор развития синдрома эмоционального выгорания / Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии. – Новосибирск : СибАК, 2013, № 35-2. – С. 92–98., 5. Баран М.М., Васькович І.М. Проблеми викладання дисципліни «математика для економістів» у вищих навчальних закладах. Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: збірник тез доповідей XII науково-практичної конференції 4 – 8 квітня 2016 р. / Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка». – 2016. – С. 267-268., 6. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. и перераб. – М. : Издательская корпорация «Логос», 2000. – 384 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psychlib.ru/mgppu/zim/zim-001-.htm>.